

Hvem sætter agendaen for socialpædagogisk uddannelse?

Af Søren Hegstrup

“Jeg var særlig interesseret i at beklæde et professorat i sociologi, fordi man som sociolog kan beskæftige sig med alt, uden at være tvunget til at begrænse sig til et bestemt tematisk felt.”

Niklas Luhmann (1987:141).

Baggrunden for denne artikel er en årelang diskussion, jeg har ført. Dels med mig selv og dels med mennesker med interesse for socialpædagogik i almindelighed og uddannelse til socialpædagog i særdeleshed. Faktisk var det redaktør af nærværende tidsskrift, Benny Lihme, som efter et foredrag i 2002 sagde til mig, at jeg som redaktør af et tidsskrift for socialpædagogik burde vise, at nu havde socialpædagogikken ganske vidst gjort sig fri af psykologien, men at den til gengæld var blevet skødehund for sociologien. Dermed mente han, at socialpædagogikken både som akademisk disciplin og som praktisk arbejds metode var blevet koloniseret af sociologien. Det var noget af en påstand! Jeg besluttede mig for at se nærmere på denne påstand og har i denne artikel operationaliseret min forskning med fokus på tre forhold:

1. Som svar på Benny Lihmes påstand

kunne jeg umiddelbart medgive, at der var sket et fokusskifte, da Staf Callewaert i 1980 blev professor i pædagogik på Københavns Universitet, hvor han afløste Knud Grue-Sørensen. Callewaert er kendt for at have berammet en lærestol med udgangspunkt i sociologi, særligt den franske. Callewaert er nok mest kendt for at være Bourdieuekspert. Grue-Sørensen var af en anden skole og havde udpræget filosofi som rammen for sin lærestol (von Oettingen, 2006:13). Dette fokusskifte har mange erfaret. Ikke mindst Callewaerts studenter. Min forskning er ikke rettet mod dette forhold, men alene på den nye sociologiske trend i pædagogikken.

2. Et lille vue over den socialpædagogiske litteratur gennem de sidste 10 år i Danmark.
3. Jeg har undersøgt hvilken litteratur og hvilken videnskab, der ligger til grund for og anvendes i de to eneste socialpædagogiske uddannelser, der findes i Danmark; Diplomuddannelse og MA i socialpædagogik.

Artiklen indledes med et kort historisk afsnit, hvor jeg forsøger at placere begrebets opståen og etymologi. Det er som sagt

Socialpædagogikken er at sammenligne med et løg. Skræller man et løg, blad for blad, vil der til sidst ikke være noget tilbage. Ifølge artiklen er socialpædagogikken løget, og man skal afholde sig fra at skrælle det, for det er sammenholdt af blade, der i virkeligheden ikke har noget med socialpædagogik at gøre.

i meget kort form. Det er ikke denne artikels ærinde at dykke ned i en fordybelse af socialpædagogikkens historie. Ej heller at gøre et komparativt studie af socialpædagogikken i de nordiske lande, men jeg nævner kort nogle historiske fakta, som kan være interessante for svenske og norske læsere.

Jeg indledte med at citere Luhmann. Dels fordi det er et provokerende udsagn og dels fordi så mange socialpædagoger henviser til ham. Min granskning af hans produktion og hvad jeg i øvrigt har kunnet undersøge hos tyske forskere viser, at Luhmann ikke anvender begrebet *Sozialpädagogik*. Derimod anvender han ofte socialpædagogiske problemstillinger i forbindelse med sit begreb om karriere. Man kan f.eks. have en karriere som klient og indgå i læreprocesser, hvor en person lærer at være klientduelig.

Hvad er socialpædagogik og hvor kommer den fra?

Hvor begynder socialpædagogikkens historie? Dette spørgsmål har mange stillet, og mange har fundet et muligt svar. Det ser ikke umiddelbart ud som om, at der er den helt store enighed mellem svarene, men

nogle historiske fikspunkter synes der at være. Der er næppe tvivl om, at ordet, etymologisk set, er af tysk oprindelse (Hegstrup in Gustavsson, 2003). Det er oversat til de nordiske sprog fra det tyske *Sozialpädagogik*, og bliver ofte dateret tilbage til midten af det 19. århundrede (Hegstrup, 2005). Mest kendt er en senere datering, der henviser til Paul Natorp (1854-1924), som var professor ved Marburger universitetet i Tyskland. Han og mange med ham var af den opfattelse, at pædagogikkens hovedopgave var at fremme den sociale udvikling af individet. "Det sociale" får altså hér en central placering. Opdragelse til fællesskab bliver målet for socialpædagogikken. Natorp mente, at individet var lige så meget i samfundet, som samfundet var i individet. Som nykantianer forsøgte han at reformulere Kants metode ind i en samtidig erkendelsesteori, hvor særligt det fysiologiske og det sociale skulle ses i relation til den miljøkontekst, det relaterede sig til. Natorp kaldes også for socialfilosof, hvilket i nærværende kontekst skal forstås som repræsentant for den filosofiske retning, der blandt andet havde til opgave at undersøge grundbegreber og principspørgsmål i samfundsvidenskaberne.

Den første, i Danmark, der skriver om Natorp er Sigurd Kristensen der i 1901 i tidsskriftet *Vor ungdom* leverer en præsentation af Natorps *Sozialpädagogik*. Den næste er Jørgen Fr. Jørgensen. Han udgiver i 1918: *Paul Natorp som repræsentant for den kritiske idealisme*. I bogen gennemgår han den særlige neokantianske skole, der blev udviklet på universitetet i Marburg. Marburgerskolen blev den kaldt, *for hvem Natorp er fører* (p.11). I bogen henvises alene til Natorp som filosof og pædagog. Ikke til hans formulering af et grundlag for socialpædagogik. Vil man stifte bekendtskab med den ægte vare, kan man studere Natorps egne skrifter eller en af de nyere doktorafhandlinger, f.eks. *Paul Natorp* af Nobert Jegelka fra 1992.

Socialpædagogikkens indlejring i social- og uddannelsespolitik

Socialpædagogikken har efter min opfattelse altid ligget i et krydsfelt mellem hhv.

uddannelses- og socialpolitik og *uddannelse og profession*. Ligesom den altid har skullet definere sig selv (hvis en pædagogik kan det) i forholdet til almen pædagogik og specialpædagogik. Som jeg skal komme ind på senere, så har socialpædagogikken i Danmark lidt under – og lider stadigvæk under – manglende videnskabelig indlejring og dermed manglende forskningsdokumentation. Fra oprindelsen i socialfilosofien har vejen frem gennem det 20. århundrede været en slingrekurs mellem mange af de humanistiske og samfundsvidenskabelige fag. I flæng kan nævnes: almen pædagogik, specialpædagogik, socialantropologi, socialteologi, socialpsykologi, socialpsykiatri, almen psykologi, socialvidenskab, sociologi og managementvidenskab.

Set i en uddannelsessociologisk optik er socialpædagogikken først nu så småt ved at finde fodfæste. Uddannelsen er blevet akademiseret, og der har været forsøgt oprettet et forskningsprofessorat¹⁾ ved Danmarks Pædagogiske Universitetsskole (DPU). Endelig er der oprettet et phd-stipendiat i socialpædagogik som et konkret samarbejde mellem DPU og Socialpædagogernes Landsforbund (SL).

Fokusskifte i socialpædagogikken

Gennem det 20. århundrede sker der flere gange fokusskifte i socialpædagogikken. På metaplanet sker skiftet typisk mellem socialfilosofien og sociologien. Fokus på det sociale i filosofisk forstand flyttes til fagsociologien – og tilbage igen. I skrivende stund er denne bevægelse nærmest paradigmatiske. På professionsplanet har bevægelsen typisk ligget mellem almenpædagogikken, specialpædagogikken og psykologien.

- Socialpædagogikken har skullet tage udgangspunkt i almenpædagogikken og anvende dens terminologi og begreber, men definere sig som et felt, der lå udenfor almenpædagogikken.
- Socialpædagogikken skulle supplere specialpædagogikken og anvende dens metoder og teknikker.

- Socialpædagogikken skulle i et vist omfang være anvendt psykologi med særligt fokus på den psykoanalytiske tradition og udviklingspsykologi.

Den voldsomme kritik af psykoanalysen, som rystede psykologien i slutningen af 1980'erne, gav plads til et socialanalytisk perspektiv (Schmidt, 1993). På samme måde som Dion Sommers bog (1996) om en ny barndomspsykologi, der bygger på Daniel Sterns udviklingspsykologi, rystede mange psykologer og psykologiens forvaltere på uddannelsesinstitutionerne. Man kan sige, at socialpædagogikken herefter kunne ses i en helt ny optik. Det analytiske perspektiv blev flyttet fra psykologien til sociologien og det udviklingspsykologiske perspektiv blev, måske ikke flyttet til neurologien, så da i hvert tilfælde under kraftig påvirkning af denne medicinske forskning. Agendaen for den socialpædagogiske profession, ligesom mange andre professioner i den offentlige sektor, kom under stort pres fra evidensforskningen.

Et forsøg på en aktuel definition af socialpædagogikken med udgangspunkt i nogle signalementer

Nu er det næppe tidligere undervisningsinspektør i Undervisningsministeriet Agnete Engbergs fortjeneste, at begrebet socialpædagogik udgik af stort set alle danske lovtekster i 1992. Men hun var kendt for at have sagt "... *socialpædagogikken har bibragt mere forvirring end samling og overblik*" (Hegstrup, 2005). Uanset hvem der har den tvivlsomme ære, så blev socialpædagoguddannelsen nedlagt i 1992. Det samme skete med børnehav- og fritidspædagoguddannelsen. Og lederuddannelsen til socialpædagogisk arbejde, som foregik på Socialpædagogisk Højskole, blev nedlagt ved oprettelsen af Danmarks Pædagoghøjskole i 1998. Tilbage var der ved udgangen af det andet årtusinde seks tidligere socialpædagogiske seminarier²⁾. Men det alene af navn – ikke nødvendigvis af gavn. Ganske vist kan man i lokale studieplaner skrive om socialpædagogik og socialpædagogiske emner, men man kan ikke udstede eksamensbevis i socialpæda-

gogik. Det er først med oprettelsen af hhv. Centre for Videreuddannelse (CVU) og af DPU i 2000, der gives mulighed for at meddele uddannelser i socialpædagogik. Det vender jeg tilbage til i afsnittet om *socialpædagogisk uddannelse – uddannelse til socialpædagogik*, men først til spørgsmålet om:

Socialpædagogisk professionsarbejde

Man kan polemisk påstå at: Når der findes en faglig organisation, som organiserer socialpædagoger – og når det offentlige er med til at finansiere socialpædagogiske institutioner, ja, så er socialpædagogikken institutionaliseret i samfundet. Når det offentlige har en organisation som Socialpædagogernes Landsforbund (SL) som forhandlingspartner, så er det i sig selv udtryk for en anerkendelse af, at der findes et socialpædagogisk professionsfelt. Hvis man spørger SL officielt om, hvad dette professionsfelt så faktisk er, er svaret, at ca. 6.000 af SL's 32.000 medlemmer arbejder med børn og unge og resten arbejder med udviklingshæmmede og andre udsatte grupper. Det kan være i psykiatrien. I (resocialiserings)arbejdet med narkomaner og kriminelle og sidst, men ikke mindst i arbejdet med flygtninge og indvandrere. Professionsfeltet har unægtelig ændret sig radikalt gennem de sidste 26 år. Indtil 1980 var det socialpædagogiske felt typisk arbejdet i vuggestuer og døgninstitutioner for børn og unge. Ved Udlægningsloven i 1980, hvor Statens Åndssvageforsorg blev nedlagt og udlagt til amterne, blev dette felt defineret som socialpædagogisk og SL optog medarbejderne fra de tidligere åndssvageinstitutioner som medlemmer. Sagt på en anden måde: omsorgsarbejdet med åndssvage blev nu defineret som socialpædagogisk arbejde med mennesker med vidtgående fysisk- og psykisk handicap. Ved indførelsen af Serviceloven i 1998 defineres denne gruppe som "udviklingshæmmede borgere" og arbejdet blev defineret som socialpædagogisk. Et søgeresultat på Socialministeriets hjemmeside (www.socialministeriet.dk) giver 112 henvisninger til tillægsordet socialpædagogisk. Socialpædagogik som fag optræder ikke. De før-

ste 59 søgninger er henvisninger til eksisterende love og bekendtgørelse resten til *lovfor-slag*. De eksisterende love og bekendtgørelser retter sig mod følgende brugergrupper:

Tabel 1.

- fritidstilbud til udsatte unge, 13 items
- voksne med sociale problemer (fx efter sygdom), 6 items
- rådgivning af børn og unge, 4 items,
- sindslidende, narko- og alkoholmisbrugere, 3 items
- omsorgsarbejde med demente (magtanvendelse), 2 items
- psykisk udviklingshæmmede borgere, 18 items
- børn og unge på døgnophold (magtanvendelse), 2 items
- 15 – 17-årige kriminelle, 11 items

Den resterende del af love og bekendtgørelser er undtagelser, hvor det indskræpes, at der ikke skal anvendes socialpædagogiske metoder.

Kort og godt kan man sige, at ovenstående tabel viser på hvilke områder af det sociale arbejde, man ønsker en socialpædagogisk indsats. Spørgsmålet er så, om uddannelsesinstitutionerne kan uddanne et personale, som kan leve op til lovens krav. I den nye uddannelse (1. sept. 2007) til pædagogisk arbejde er disse felter i pædagogikfagets særlige centrale kundskabs- og færdighedsområder.

Men nu tilbage til artiklens hovedspørgsmål: Hvem sætter agendaen for socialpædagogisk uddannelse?

Uddannelse til socialpædagog – til socialpædagogisk arbejde

I 1958 oprettedes de første egentlige stats- anerkendte professionsuddannelser til det vi i dag ville kalde socialpædagogisk arbejde. Arbejdet blev ikke benævnt som sådan. Det hed børne- og ungdomsforsorgsarbejde og professionen hed børneforsorgsassistent og uddannelsen blev meddelt på børneforsorgsskoler. I 1964 omdøbtes disse skoler til børneforsorgs-

seminarier, og i 1972 omdøbtes de igen. Denne gang til socialpædagogiske seminarier. Men det er først i 1980, der udstedes eksamensbeviser med professionstitlen socialpædagog.

Det skal nævnes, at der i en periode fandtes et socialpædagogisk børnehavese-minarium i Århus. Det blev oprettet i 1944 og hed Social-Pædagogisk Seminarium, men ændrede navn til Århus Socialpædagogiske Børnehavese-minarium (1979 – 1989). En kreds af samfundsforskere, debattører og pædagoger (overvejende kvinder) stod bag oprettelsen af dette seminarium. Disse initiativtagere havde læst Alva Myrdals bog *Folk och Familj* (1944) og havde med udgangspunkt i denne social- og kvindekampspolitiske holdning fundet det nødvendigt at skabe en ramme for uddannelsen af socialpædagoger, som kunne arbejde i børnehaverne med forebyggelse af den stigende ulighed blandt børnefamilierne. Det vil føre for vidt hér at komme ind på detaljer omkring dette seminarium. Oprettelsen skal ses som en bevægelse, der på den ene side var inspireret af Alva Myrdals tanker, og på den anden side en følge af den reformpædagogiske bølge, som var opstået på baggrund af psykologen Sofie Riffbjergs artikler om moderne børneopdragelse. Disse artikler var i høj grad inspireret af pædagoger som A.S. Neill. Men som sagt, det var en pædagogik, som rettede sig mod børnehaver og deres særlige forebyggende indsats for bedring af truede børns opvækst. Det er vigtigt her at pointere, at denne uddannelse ikke var en socialpædagogisk uddannelse. Uddannelsen hed småbørnslærerdeuddannelsen og rettede sig specifikt mod børnehaver og folkeskolens mindste klasser. Den socialpædagogiske grunduddannelse blev meddelt på socialpædagogiske seminarier fra 1976 til 1994 og den rettede sig mod socialpædagogiske institutioner og funktioner.

Aktuelle videnskabelige og forskningsbaserede undersøgelser (evidens) om socialpædagogik

Det vil føre for vidt her at opremse alle, der har beklaget, at der ikke er forsket i

socialpædagogik og i socialpædagogisk arbejde. Inge Bryderup, Bent Madsen og Niels Rosendal Jensen beklager alle tre, at der ikke har været tradition for at forske i socialpædagogik i Danmark. I forlængelse af dette faktum, som mange således har beklaget, er det derfor naturligt også at beklage, at socialpædagogikken altså ikke bygger på nogen videnskabelig grund. Der kan være flere forklaringer på dette forhold. Den mest umiddelbare er, at vi i Danmark ikke har nogen universitær forskningsinstitution, der kunne have forsket i socialpædagogik – og de sektorforskningsinstitutioner, som kunne være oplagte, har tilsyneladende ikke taget udfordringen op. Der er foretaget et utal af forsøgs- og udviklingsprojekter med fokus på socialpædagogik. Men udviklingsprojekter, som ikke knytter an til en forskningsinstitution betragtes ikke som forskning. Det er en af forklaringerne på, at forsøg på at skrive grundbøger til faget bliver så amputeret. Den videnskabelige dimension mangler ganske enkelt, hvilket har fået den konsekvens, at det er andre videnskaber, der sætter agendaen for den socialpædagogiske uddannelse. Det ser i øvrigt ud til, at hele social- og sundhedssektoren i Danmark for øjeblikket skal undersøges og kortlægges efter den evidensbaserede metode. Det har været det helt store diskussionsemne, ja, nærmest et tema, som har fyldt ikke blot fagpressen men også universiteternes tidsskrifter. Det vil være for vidtgående hér at komme ind på en detaljeret kortlægning af forholdet. En hurtig søgning på Google.dk viser følgende søgeresultater:

Tabel 2.

- evidens: 365.000 items
- evidensbaseret forskning: 42.000 items
- evidensbaseret forskning i social og sundhed: 986 items
- evidensbaseret forskning i socialpædagogik: 138 items

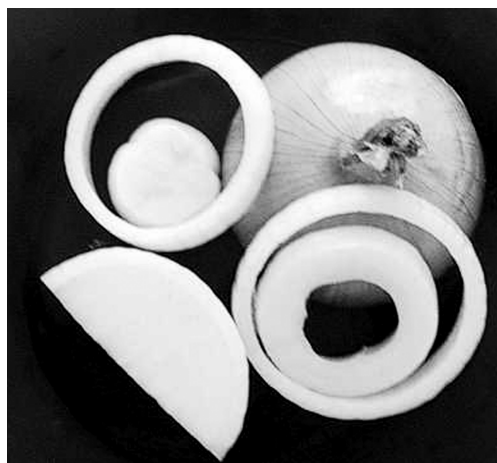
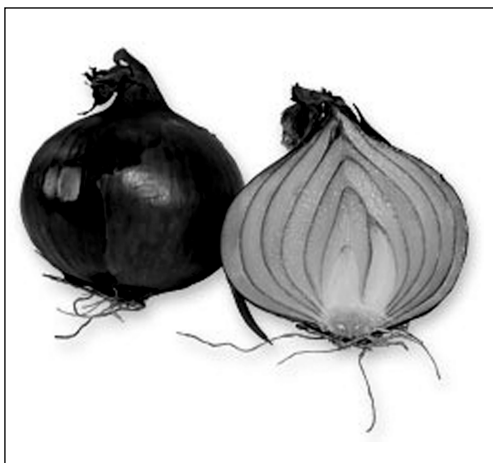
Som det er omtalt i note 1, så blev professoratet i socialpædagogik på DPU ikke besat. Det blev konverteret til et forskningsprojekt i evidens, som er ledet af lektor ved Institut for pædagogisk psykologi Søren Langager (2006). Han er af den opfattelse, at man skal være meget varsom med at anvende evidensbaseret forskning direkte i socialt arbejde. Langager henviser til det, han kalder nordens evidensmekka – Nordisk Campbell Center – hvis mantra er: ”... at man skal forholde sig kritisk til den viden man anvender”. Sat helt på spidsen tør jeg godt påstå, at hvis man gjorde evidensmetoden til en socialpædagogisk metode behøvede uddannelsen til socialpædagogisk arbejde ikke vare mere end højst 10 måneder.

Aktuel litteratur om socialpædagogik

Med aktuel litteratur tænkes i nærværende kontekst på tre forskellige slags, nemlig grundbøger, tidsskrifter og aktuelle statements.

Grundbøger

I 2003 udkom bogen *Perspectives and Theory in Social Pedagogy* (Gustavsson et al). Bogen består af artikler skrevet af forskere fra Norden og giver et fint signalement af de mange forskellige opfattelser, der er af socialpædagogik i Norden. Der er tale om en antologi og som bekendt betyder antologi blomstersamling og det er, hvad bogen er. En samling af beretninger om den rigdom, som er i socialpædagogikkens forskellighed. Bogen har vakt stor interesse i primært den engelsksprogede del af Europa og i USA og er omtalt og anmeldt i flere tidsskrifter. Der har været, og der er fortsat, problemer med at oversætte socialpædagogik til engelsk. Hér har Gustavsson altså valgt at oversætte ”pædagogik” til ”Pedagogy”. Det er jo en smagssag, om det skal hedde det ene eller det andet. Men helt sikkert er det, at kun en lille kreds i de anglosaksiske lande kender ordet ”Pedagogy” i dets rette betydning. Jeg ken-

der Andrew Hosie, som er professor i social work ved Strathclyde universitetet i Glasgow. Ifølge ham giver "pedagogy" en association i retning af en streng person, som havde opsyn med drengene på de gamle boarding schools, som vi kender det fra Dickens romaner. Og her er sikkert forklaringen på, at mange vælger at oversætte socialpædagogik til social education, om end det heller ikke giver noget tydeligt billede af en pædagogisk funktion. For at vise den helt store forskellighed, kan jeg henvise til MA-uddannelsen i socialpædagogik ved DPU. Her kalder man studiet MA of Social Work Education, som er meget bredt favnende og signalerer, at der her er tale om et MA-studie, der retter sig mod både socialrådgivere og socialpædagoger. Jeg vender tilbage til dette forhold i afsnittet om uddannelse til socialrådgiver.

Der er aktuelt i Danmark udkommet tre bøger om socialpædagogik. Det drejer sig om Bent Madsen (2005) *Socialpædagogik – integration og inklusion i det moderne samfund*, Inge Bryderup (2005) *Børnelove og socialpædagogik gennem hundrede år* og Niels Rosendal Jensen (2006) *Grundbog i socialpædagogik*. Udgivelserne har flere ting til fælles. De tre forfattere er nogenlunde jævnaldrende. De har alle tre været tilknyttet Institut for Pædagogisk Sociologi ved Danmarks Pædagogiske Universitetsskole fra oprettelsen i 2000 og har således, i sagens natur, en pædagogisk sociologisk tilgang til socialpædagogikken.

Bent Madsen og Niels Rosendal Jensen er begge oprindeligt lærerudannede og er efterfølgende i 1980'erne uddannede nogenlunde samtidigt ved Danmarks Lærerhøjskole. Madsen er cand.pæd.pæd, mens Rosendal Jensen er cand.pæd. i historie. Inge Bryderup er sociolog og uddannet ved Københavns Universitet i begyndelsen af 80'erne. Deres arbejdskarrierer har ligeledes været nogenlunde parallelle. De har været beskæftiget med grund-, efter- og videreuddannelsen af socialpædagoger og har alle tre været med i udarbejdelsen af studieordningen for MA i socialpædagogik og endelig har de alle tre arbejdet med socialpædagogisk forsøgs- og udviklingsarbejde.

Det er ikke denne artikels ærinde at gå i rette med forfatterens synspunkter på socialpædagogik, men alene deres anvendelse

af deres referencer. For også her er der et fælles karakteristika: Ingen af de tre nævner, at deres mest anvendte sociologiske referencer ikke, i originalteksterne, anvender begrebet socialpædagogik. Her tænkes på Zygmunt Bauman, Ulrich Beck, Pierre Bourdieu, Anthony Giddens m.fl. Det er for mig at se ikke i sig selv noget problem under forudsætning af, at disse kilder så anvendes som fagsociologisk reference. Men sådan er det ikke. Og det er problematisk. Det er problematisk, at læseren foranlediges, ja nærmest vejledes til at få den opfattelse, at de o.f. nævnte sociologer giver anvisninger på, hvad der er socialpædagogikkens genstandsområde og indhold. Jeg skal komme tilbage til denne problematik i afsnittet om MA-uddannelsen i socialpædagogik.

Aktuelle artikler om socialpædagogik i tidsskrifter

Danmark er kendt for at have et meget stort og differentieret tidsskriftmarked. Det har de sidste 20 år udviklet sig til et, i positiv forstand, meget blandet marked. Groft sagt kan man sige, at der er tre kategorier:

1. Videnskabelige tidsskrifter, som udgives af forskningsinstitutioner og universiteter med en referee committee, som vurderer om artikler er videnskabelige og refererer til forskning. I forskningsinstitutioner er videnskabelige artikler en del af den videnskabelige produktion, som dels dokumenterer forskning og dels udløser en eller anden aftalt merit.
2. Fagtidsskrifter, som udgives af foreninger og interesseorganisationer. Tidsskrifter som kan have en redaktionsgruppe, som varetager hhv. tidsskriftets linje og faglige niveau.
3. Fagtidsskrifter, som udgives af faglige organisationer, hvor en redaktionsgruppe kan være pålagt en særlig fagpolitisk optik.

Hvis man søger på oplysninger kan man få et fint overblik over hvilke artikler, der bringes i de forskellige tidsskrifter. Sitet er statsligt finansieret og kontrolleres af Bib-

lioteksstyrelsen. Udvikling og drift forestås af Dansk BiblioteksCenter. De ovenfor omtalte tre kategorier af tidsskrifter er dækket af sitet. Der er således tale om en meget bred og broget søgemulighed – og det kræver et vist kendskab at kunne sortere mellem oplysninger, så de kan kategoriseres.

For at vise det o.f. omtalte meget brede marked af tidsskrifter, følger her en lille oversigt over tidsskrifter, som jævnligt bringer artikler om socialpædagogik eller socialpædagogiske temaer:

- *Børn og Unge* (udgivet af Børne- og ungdomspædagogernes Landsforbund)
- *Dansk pædagogisk Tidsskrift* (udgivet af foreningen Pædagogisk Forum)
- *Folkeskolen* (udgivet af Danmarks Lærerforening)
- *Gi'los* (udgivet af landsforeningen af opholdssteder, botilbud og skolebehandlingstilbud)
- *Lev* (udgivet af LEV)
- *Nyt fra SFI* (udgivet af Socialforsknings Instituttet)
- *Social Kritik* (udgivet af Selskabet til fremme af Social Debat)
- *Socialpsykiatri* (udgivet af Videnscenter for Socialpsykiatri)
- *Socialpædagogen* (udgivet af Socialpædagogernes Landsforbund)
- *Socialrådgiveren* (udgivet af Dansk Socialrådgiverforening)
- *Udsat* (udgivet af Videns- og formidlingscenter for Socialt Udsatte)
- *Vera* (udgivet af BUPL og SL)

Socialforskningsinstituttets hjemmesides (www.sfi.dk) søgemaskine oplyser, at der ikke er nogen forskningsrapport eller artikler, som anvender begrebet socialpædagogik, men at der er ni henvisninger til adjektivet socialpædagogisk. Når det medtages her, er det for at vise, at denne offentlige forskningsinstitution, helt i tråd med sociallovgivningen, ikke anvender begrebet socialpædagogik, men alene adjektivet "socialpædagogisk".

Der findes ingen forskningsinstitutioner i Danmark som udgiver tidsskrifter om socialpædagogik. Men der findes et tidsskrift for socialpædagogik: *Tidsskrift for Socialpædagogik*. Når det påberåber sig at være et

videnskabeligt tidsskrift skyldes det, at det dels har en redaktionsgruppe og to ansvarlige redaktører, som udgør bedømmelseskomiteen og dels, at der i vedtægterne for udgivelsen af tidsskriftet står, at det er målet med udgivelsen af tidsskriftet at bringe videnskabelige artikler i den forståelse, at videnskab er kendskab til – og kundskab om socialpædagogik.

Derudover findes der flere tidsskrifter, der bringer artikler som behandler socialpædagogiske emner og temaer om socialpædagogik. Det drejer sig om pædagogiske og sociologiske tidsskrifter og om de faglige organisationers tidsskrifter. Af sidstnævnte kategori kan særligt fremhæves SL's medlemsblad: *Socialpædagogen*. SL har, ikke mindst af fagpolitiske grunde, en særlig interesse i at udbrede kendskab til såvel forskning som uddannelse i socialpædagogik.

I det følgende bringes en lille statistisk oversigt over, hvad der har været bragt af artikler om socialpædagogik og socialpædagogiske temaer i Tidsskrift for Socialpædagogik. Oversigten dækker tidsrummet 1997-2007 – udgivelserne vol. 1 til og med 19. Artiklerne er kategoriseret efter de emner og temaer de er rettet mod. De angives med antal af bidrag.

Hvis man søger på hvilke socialpædagogiske temaer i professionsarbejdet, som oftest har været til behandling og debat, kommer ord og begreber op som:

- Empowerment, rummelighed, inklusion, eksklusion, relation, anerkendelse.
- Institutionalisering /afinstitutionalisering.
- Tavs viden, habitus.
- Kvalitet og etik.
- Respekt og tolerance.
- Udsatte grupper.
- Marginalisering og udstødelse.
- Truede børn og unge.

Hvad uddannelse angår, er det ord som:

Kvalifikation, professionalisering, akademisering, forskningsbaseret undervisning.

Hvad forskning angår, er det ord som:

Kvalitativ metode. Evidensbaseret forskning. Sociologisk metode. Videnskabsteori.

Kun en enkelt artikel omhandler ledelse af socialpædagogiske institutioner.

Der kan være andre ord og begreber, som også er vigtige at nævne. Denne korte opsummering er blot tænkt som en lille operationalisering af den optik, som mange ser *socialpædagogikken* og *det socialpædagogiske* i. Jeg skal ikke gå dybere ind i en eventuel analyse. Det ligger udenfor mit ærinde med denne artikel. I næste afsnit skal jeg derimod komme lidt tættere på, hvad andre mener, der har sat sig på socialpædagogikkens agenda.

Aktuelle statements

Jeg har i arbejdet med nærværende artikel kommunikeret med to tyske forskere, som efter min opfattelse har bidraget til debatten om "Hvem der sætter agendaen for socialpædagogikken i almindelighed og for den socialpædagogiske uddannelse i særdeleshed". Det drejer sig om hhv. professor i sociologi, Tilman Allert fra Johann Wolfgang Goethe universitetet i Frankfurt og professor i socialpædagogik, Franz Hamburger fra Johannes Gutenberg universitetet i Mainz. Begge har de forsket i socialpædagogik og skrevet lærebøger om socialpædagogik og socialpædagogiske temaer. Jeg har været så privilegeret at kende begge gennem snart mange år – og har derfor ikke haft problemer med at få nogle statements fra dem. Jeg har foreholdt dem mit ærinde – og der er således

Table 3.

- Profession og arbejde, 28 artikler
- Uddannelse (uddannelses sociologi og uddannelsespolitik), 27 artikler
- Forskning, 29 artikler
- Sundhedsfaglige, sygepleje og omsorgsarbejde, 8 artikler
- Kriminalitet, skole, idræt, 6 artikler
- Udenlandske artikler, oversat til dansk, om socialpolitiske og socialpædagogiske emner, 27 artikler
- På norsk 4, på svensk, 3 artikler
- Oversat fra engelsk 1, amk. 1, hollandsk 1,
- Oversat fra tysk 3 artikler
- Boganmeldelser: danske 27, tyske 3, norsk 1, svensk 1. i alt 32

ikke noget forskningsmæssigt uetisk eller videnskabeligt uredeligt i at viderebringe deres svar på mine spørgsmål. Ud over at spørge om hvem der sætter agendaen for socialpædagogikken, spurgte jeg om deres opfattelse af hvilke af de citerede personer (Beck, Giddens, Honneth, Luhmann m. fl.), der eksplicit har noget synspunkt på socialpædagogikken og dens betydning. Tilman Allert, som er kollega med Axel Honneth, udtaler meget direkte:

- Honneth taler aldrig om denne disciplin. Han er filosof. Om de øvrige siger han:
- Ulrich Beck er sociolog uden fornemmelse for socialpædagogik.
- Wolfgang Klafki er pædagog med en forkærlighed for pædagogikkens problem med kommunikation – mere eller mindre romantisk. Han er tilbøjelig til at heroisere pædagoger.
- Når det kommer til pædagogerne, så har de ikke deres egen teori og vælger derfor at inkorporere sociologien..., de integrerer eksternale referencer i deres tænkning, særligt sociologi og filosofi, og i denne integrationsproces er der et moment af overdrivelse, nærmest at sammenligne med det, der sker med en konvertit. Det samme gælder i øvrigt for mange sociologer. De savner kort og godt en tilfredsstillende teoretisk forklaring på, hvad pædagoger og socialpædagoger gør i praksis. Deres mål burde være båret af, at de koncentrerer sig om "pragmatiske teorier" uden at inddrage nihilistiske eller kyniske teorier (dette udsagn undskylder Tilman Allert, men fastholder dog, at sådan mener han, det forholder sig).
- God sociologi er altid kombineret med filosofi. En adækvat teori for socialarbejderes arbejde er til dato ikke udviklet.

Franz Hamburger er mere afdæmpet i sin retorik. Men bestemt lige så præcis og sikker i sin vurdering. Han mener, at i virkeligheden er den samfundsanalyse, som socialpædagogikken betjener sig af, formu-

leret af sociologien. Andre grundlag findes ikke, mener han. Videre siger han, at sociologien ikke anvender begrebet socialpædagogik, den definerer kun sociale problemer (som jeg nævnte i indledningen). Årsagen til denne ensidighed ligger i, at socialpædagogik og socialt arbejde ikke er indlejret i eller i sig selv er videnskabelige discipliner på samme niveau som sociologi – og at socialt arbejde er ringeagtet (Schmuddeliges Handwerk). Følgende sociologer og filosoffer har og har haft stor indflydelse på socialt arbejde og på socialpædagogisk arbejde, om dem siger Hamburger:

- Ulrich Beck er samfundsanalytiker, har haft en stor indvirken på både pædagogikken og på den offentlige mening gennem de sidste 15 år. Hans (individual) problemanalyser er direkte brugbare for såvel socialt arbejde som opdragelse.
- Niklas Luhmann er teoretiker. Han blev ofte citeret gennem 1990'erne. Nu er han mere anvendt som forfatter for sociologiens teoricirkel (Theorie-zirkel).
- Axel Honneth er socialfilosof. Han har med sit begreb "anerkendelse" fundet en stærk normativ ladet "formel" som en nødvendighed for "det sociale". Han kan desuden bidrage med en ny orientering for socialpædagogikken.
- Michel Foucault er lige blevet "Ny-opdaget". Nu dels som egenomsorgsteoretiker (Theoretiker der Selbst-Sorge) og magtens subjekt og dels for hans teori om individualitet og verdens uigennemskuelighed.
- Pierre Bourdieu er citeret rigtig meget gennem de sidste 10 år. Særligt hans klasseanalyse er kendt. Hele det social- og pædagogiske miljø er storforbrugere af hans terminologi, og som sådan har han haft stor betydning for udviklingen på dette område.
- Med den stigende afstand mellem rig og fattig rykker den økonomiske analyse mere i forgrunden – den var tidligere næsten forsvundet. Men stadig er det

kulturteorien der dominerer, fordi den er den bedste til at forklare forholdet mellem migration og Islam. Det er kort og godt den bedste diskurstheori (Theorytyps). Man kan tale om en kulturation af socialvidenskab (Kulturalisering der Sozialwissenschaft).

- Den empiriske psykologi er generelt mere dominerende i forskningsprocessen. Psykoanalysen trænges mere i baggrunden og er i mindretal. I den forbindelse skal det nævnes, at Max Weber, Hermann Giesecke og Wolfgang Klafki næppe citeres mere. Også Jürgen Habermas er ved at blive glemmt. I den intellektuelle offentlighed dominerer de konservative historikere. Her findes ganske meget "Renaissance des Abendlandes"³⁾

Hamburger slutter med at konkludere: Således er det socialpædagogiske landskab meget vidt og bredt, og som ledemotiv er det for modsætningsfyldt og kan som sådan ikke tjene til en diskussion om dannelse (Bildung).

Det er fristende her at sætte disse statements ind i en traditionsramme, som udspringer af et billede den danske pædagog og skolemand Christen Kold (1816-1870) en gang brugte, nemlig om noget, som ingenting er. Han sagde, at hvis man skræller et løg, blad for blad – så vil der til sidst ikke være noget tilbage. Socialpædagogikken er løget, og man skal afholde sig fra at skrælle det. For det er sammenholdt af så mange blade, der i virkeligheden ikke har noget med socialpædagogik at gøre. Netop derfor skal man være varsom med at anvende teknikker og metoder fra den evidensbaserede forskning i uddannelsen til socialpædagogisk arbejde jf. Langager (2006).

Socialpædagogisk uddannelse ved begyndelsen til det nye Millennium

Som en naturlig del af Bologna-processen er alle mellemlange professionsuddannelser i de nordiske lande gjort akademiske. De er typisk tre- til fireårige og er således på BA-niveau. I Danmark meddeles disse uddannelser på seminarier,

som ikke har universitetsstatus, hvorfor disse uddannelser ikke giver en akademisk grad, men alene en akademisk titel. Problemet, og det er et reelt problem, er merit. En professionstitel giver ikke adgang til et videregående universitetsstudie, som en BA (Science) erhvervet ved et universitet, hvor der i sagens natur drives forskning og videnskabeligt arbejde. I Danmark er man ikke nået så langt, som man er i de øvrige nordiske lande, hvor højskolerne (N: høgskole, S: högskola) er delvist indlemmet i et universitetsregi.

Vi har i Danmark to uddannelser i socialpædagogik. En pædagogisk diplomuddannelse (PD), som erhverves ved et CVU/en professionshøjskole og en MA, der kan erhverves ved DPU.

Kort om de pædagogiske diplomuddannelser: Uddannelsen, som giver 60 ECTS, er bygget op med fire obligatoriske grundmoduler suppleret med to specialmoduler og en afsluttende større skriftlig opgave, et afgangsprøve. Specialmodulerne og den skriftlige opgave skal være indenfor socialpædagogikken, hvis man ønsker PD i socialpædagogik. Ét af de obligatoriske moduler er videnskabsteori. Diplomuddannelsen er tænkt som en videreuddannelse, der er kompetencegivende i den professionsrettede del af socialpædagogikken. Men de 60 ECTS rummer i sig selv ingen garanti for merit i akademisk forstand f.eks. i forbindelse med optagelse på et MA-studie. Der skal i hvert enkelt tilfælde søges merit. Af samme grund kan PD-uddannelserne, i universitetssammenhæng, opfattes som blindgyder. Optagelse på PD-uddannelse kræver en mellemlang videregående uddannelse som f.eks. sygeplejerske, lærer, socialrådgiver og pædagog. PD i socialpædagogik blev første gang meddelt i 2002 ved 10 forskellige CVU'er.

Statistik over gennemførte PD i socialpædagogik og specialpædagogik (2002-2004)

Socialpædagogik	510 dimittender
Specialpædagogik	2.751 dimittender

Kilde www.uvm.dk

MA-studiet i socialpædagogik, som giver 60 ECTS, kan læses ved DPU, institut for pædagogisk sociologi. I 2005 blev der optaget 26 studerende. I 2006 var der ikke ansøgere nok til oprettelse af et hold. Afviste ansøgere, som ønskede det, fik adgang til at læse det 3. modul. Som ordinære studerende, fik de muligheden for at tage uddannelsen i en anden modulrækkefølge. Endelig blev der optaget studerende, som blot ønskede dette ene 3. modul eller som ønskede at kombinere det 3. modul med andre MA-programmer, hvilket er muligt jf. studieordningen for MA-uddannelser ved DPU. Det har betydet, at der er 36 studerende, som har færdiggjort det 3. modul ved udgangen af 2006. Lidt færre end 20 studerende færdiggjorde MA-studiet i forårssemesteret 2007⁴⁾.

Statistik over gennemførte MA i socialpædagogik og specialpædagogik (2005)

Socialpædagogik	0 dimittender
Specialpædagogik	21 dimittender

Kilde www.uvm.dk

Som det tydeligt kan ses, er der i 2005 ikke nogen gennemførelsesprocent, hvilket naturligvis skyldes, at studiet lige var oprettet. Interessen for PD-uddannelsen i socialpædagogik synes at være stabil, hvorimod interessen for MA i socialpædagogik har været noget svingende. Som nævnt var der for få ansøgere til uddannelsen i 2006, hvorfor der ikke blev oprettet et hold⁵⁾. En entydig forklaring på den svigtende interesse er nok vanskelig at finde. Men en af mange forklaringer kunne være, at de potentielle ansøgere vanskeligt kan se værdien i den akademiske merit eller værdien i et nyt erhvervsigtte, jf. tidl. næstformand i SL Mogens Seider (se reference sidst i artiklen). Endelig har de 50.000 kr., som uddannelsen koster (12.500 kr. pr. semester), afholdt mange fra at søge. Der er mig bekendt ikke foretaget undersøgelser, der dokumenterer noget tydeligt billede. Anderledes forholder

det sig med PD-uddannelsen i socialpædagogik. Det er ikke ualmindeligt, at der i forbindelse med stillingsnedlæggelse og afskedigelse uden forudgående ansøgning, tilbydes den afskedigede en diplomuddannelse på fuld tid. Det er den aftale, der ofte indgås af arbejdsgiverne og Socialpædagogernes Landsforbund. De samme lukrative finansieringsmuligheder er det ikke muligt at opnå ved MA-studiet. Den store strukturomlægning vi har oplevet i Danmark ved årsskiftet 2006/2007 har betydet nedlægning af amterne, som var de typiske arbejdsgivere for socialpædagoger. De nye storregioner har ikke på samme måde, som amterne råderet over økonomi. Socialpædagogernes nye arbejdsgivere er de nye storkommuner. Finansiering af MA-uddannelser er næppe prioriteret særligt højt i

de kommunale budgethierarkier. Tilbage er der så socialpædagoger, som arbejder på de private institutioner, som f.eks. opholdsstederne. Hvis disse har mulighed for det, kan de betale for videre- og efteruddannelse af deres socialpædagogiske personale.

Når jeg har taget opgørelsen over PD og MA i specialpædagogik med, er det for at vise,

at hér er der fortsat stor interesse, som sikkert skyldes et mere tydeligt merit- og erhvervsigtte. Der er ikke statistik, som dokumenterer hvilken uddannelsesmæssig baggrund de studerende har, men rapporten fra KL, Finansministeriet og Undervisningsministeriet (2005) peger på, at langt de fleste specialpædagogikstuderende såvel på PD- som MA-studiet er lærere.

En ny pædagoguddannelse med et socialpædagogisk sigte

En idé kan fødes, udvikles, udleves og slukkes (Hegstrup 1998:44). Sådan har det også været med uddannelsen til socialpædagog i Danmark. Den første grunduddannelse varede fra 1958 til 1992. Så skulle der gå 10 år før vi fik en overbygningsuddannelse, nemlig PD i socialpædagogik og 12 år inden vi fik en akademisk uddan-

nelse, nemlig MA i socialpædagogik. Og der skulle gå 15 år inden vi fik en uddannelse, hvor socialpædagogikken igen er beskrevet i et lovgrundlag (Lov om uddannelse til professionsbachelor som pædagog af 16/04/2006). Ganske vist ikke direkte i loven, men i det tillæg til loven, som beskriver det, der hedder *Mål for centrale kundskabs- og færdighedsområder og de faglige elementer i den nye pædagoguddannelse* (populært kaldet "fagets CKF"). Her hedder det:

Uddannelsen skal give de studerende kompetencer til som færdiguddannede pædagoger at varetage de udviklings- og omsorgsopgaver, der er forbundet med pædagogarbejdet inden for et bredt arbejdsfelt. Om dette felt hedder det i CKF-beskrivelsen:

- Det socialpædagogiske område, der bl.a. omfatter børn, unge og ældre med særligt behov for støtte, herunder børn og unge med anden etnisk herkomst end dansk, personer med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse, voksne med sociale problemer (hjemløse, misbrugere, sindslidende) samt familieinstitutioner og børne- og ungdomspsykiatriske hospitaler.
- Endvidere varetagelse af den kriminalitetsforebyggende indsats i boligkvarterer, herunder SSP-samarbejdet ⁵⁾ og i kriminalforsorgen.

Skal man være helt præcis, så er det som tidligere nævnt først i 1976 at vi ser det første lovgrundlag for uddannelse til socialpædagogisk arbejde – og det er først i 1980 der udstedes eksamensbeviser til socialpædagoger, som har gennemgået den socialpædagogiske uddannelse. Hvilket vil sige, at den treårige socialpædagogiske grunduddannelse faktisk kun er en realitet fra 1980 til 1994, hvor de sidste socialpædagoger dimitterer fra de, på det tidspunkt, 12 socialpædagogiske seminarer, som eksisterede.

En uddannelse til socialpædagogisk arbejde varede dog noget længere. Det var uddannelsen til leder ved børne- og ungdomsforsorgens institutioner. Denne uddannelse kunne læses ved Socialpædago-

gisk Højskole i København og Århus. Den eksisterede fra 1972⁶⁾ og blev nedlagt ved fusionen med Årskursus for Børnehøjskole og fritidspædagoger på Danmarks Lærerhøjskole i 1998, da man oprettede Danmarks Pædagoghøjskole.

Socialrådgiveruddannelsen⁷⁾ og socialpædagogikken

Det er nærliggende at spørge, om der ikke i socialrådgiveruddannelsen blev arbejdet med socialpædagogik. Svaret er nej. Hovedfagene er: Socialt arbejde og socialrådgivning. Psykologi og psykiatri. Jura og politologi. Sociologi og samfundsfag. Der findes ikke hverken i lov eller bekendtgørelse noget krav om, at der skal undervises i pædagogik, socialpædagogik eller socialpædagogiske funktioner. Disse ord og begreber optræder ikke. Det gør de i meget ringe omfang i studieordningerne og kun som adjektiver. Som fx i studieordningen for uddannelsen ved Den Sociale Højskole i Århus, hvor man, under 3.7 Undervisnings- og arbejdsformer, kan læse:

- Dette gøres ved hjælp af mange forskellige *pædagogiske* former – fra rollespil...
- Med henblik på faglig og *pædagogisk* udvikling...

I bilagsmaterialet kan man om fokusfelter læse om et socialpsykologisk undervisningstema:

- Forståelse for og tilegnelse af metoder til *socialpædagogisk* intervention og forebyggelse.

Senere i teksten omtales i et afsnit om kommunikation, at der skal arbejdes med:

- *Pædagogiske* elementer i formidlingsprocesser.

Det er det tætteste man kan komme pædagogikken i almindelighed og socialpædagogikken i særdeleshed.

Socialrådgiveruddannelsen meddeles udover i Århus også i Esbjerg, København og Odense. Studieordningerne er ikke identiske, men en hurtig granskning vil

vide, at de øvrige højskolestudieordninger ligger tæt op ad den her omtalte fra Århus.

Uddannelse til socialpædagogisk praksis – gennem praksis

Hvem sætter agendaen for læring i praksis? Det gør blandt andet socialpædagogerne selv. Dels gennem deres faglige organisation SL og dels gennem det man kalder *in-service-training*. Tidligere næstformand for SL, Mogens Seider, holdt et oplæg på Dansk Forening for Socialpædagogiks årsmøde i 1997, hvor han meddelte, at hvis ikke den socialpædagogiske grunduddannelse blev ændret og bedret radikalt, så ville SL selv etablere deres egen uddannelse. Mogens Seider var ansvarlig for SL's uddannelsespolitik og som sådan repræsentant i mange råd og udvalg – også de mere offentlige og ministerielle. I uddannelsessektoren var man på daværende tidspunkt meget opmærksom på hans udsagn og holdning. I princippet var det ikke nogen ny tanke, at praksisfeltet kunne tage sagen i egen hånd. Det var mere eller mindre sådan uddannelsen til socialpædagogisk arbejde oprindeligt startede, da Ludvig Beck begyndte at uddanne til børneforsorgen allerede i 1928. Kurserne blev afholdt på Holsteins Minde, som var en stor døgninstitution, hvor Beck var forstander. På sin vis kan man sige, at det var det første in-service-training kursus, der blev afholdt i Danmark. Efterfølgende er det blevet institutionaliseret i mange socialpædagogiske institutioner. Troels Lohmann, som er forstander på skole- og behandlingshjemmet Orøstrand, holder selv sådanne uddannelsesprogrammer for medarbejdere. Nye medarbejdere skal lære, hvorledes arbejdet skal udføres, og ældre medarbejdere skal lære om nye socialpædagogiske metoder. Troels Lohmann er kendt for sine rabiater holdninger. Han er meget direkte i sin retorik, f.eks. når han siger, at han har stor respekt for det teoretiske fundament, som uddannelserne til pædagogisk arbejde giver, men at det ikke rækker langt i praksis. Det er praksis' egen opgave at uddanne til praksis. Og på Orøstrand er det hans opgave og an-

svar, som forstander, at uddanne medarbejdere *til* og *i* praksis. En metode der kaldes "In-service-training".

Begrebet "In-service-training" er af engelsk oprindelse. Det har ikke været muligt for mig at datere og identificere det. Det har mig bekendt været brugt i stor udstrækning i såvel skoler som institutioner efter 2. Verdenskrig i Europa og USA. In-service-training programmerne har været støttet og helt eller delvist finansieret af det offentlige. I 1969 oprettede The Council of Europe training programme et "In-service-training uddannelsesprogram" for "professionals", som kort og godt blev kaldt: The "*Pestalozzi*" Programme. Council of Europe training Programme for education professionals.

Konklusion

Det er denne artikels ærinde at dokumentere, at uddannelsen til socialpædagog har været og er *den lange vej gennem ukendt terræn*. I perioder har socialpædagogikken levet i al ubemærkhed. For øjeblikket ser det ud til, at den er positioneret på sociologiens grund. Hvis det er sociologiens grund. Det er det, når man taler om socialpædagogikkens samfundsmæssige dimension. Men det er også på filosofiens grund, og mest præcist er det vel på socialfilosofiens grund. Den store interesse for Axel Honneths teori om anerkendelse og hans hegelianske reference tyder på, at det etiske grundlag, som allerede Kant formulerede i sit kategoriske imperativ, er formuleret ind i socialpædagogikkens nye agenda. Det tjener hér ikke noget formål at gøre et forsøg på et komparativt studie af en mulig sammenhæng mellem Honneths og Paul Natorps syn på den socialfilosofiske etik. Men det er i nærværende optik ganske tydeligt, at de begge peger på, at det offentlige, samfundet, må tage ansvaret for de svage. Og den praktiske anvisning er klar og tydelig: de, der arbejder med de svage, skal af pædagogisk vej give hjælp og støtte gennem anerkendelse og ved dannelse af anerkendende relationer.

let med den begrundelse, at de unge pga negative voksne kriminelle ikke må komme i fængsel, hvadenten der er tale om varetægtsfængsling eller afsoning. Dette argument er vægtigt – problemet er bare, at det også gælder for de sociale institutioner, hvor 17-årige kriminelle kan optræde som negative rollemodeller for børn helt ned til 12 år (en aldersgrænse som justitsministeren i valgkampens hede ønskede sat ned til 10 år).

Hertil kommer den ironi, at fængselsinspektører som Hans Jørgen Engbo skoser de sociale institutioner for ikke at leve op til de menneskerettighedskrav, man efterlever i fængslerne (historisk set er det den omvendte verden). Unge som er idømt den to år lange ungdomssanktion er f.ex. ikke beskyttet i nær samme grad som fanger i fængslerne, da der ikke findes regler for de unges straffuldbyrdelse i de sociale institutioner (også hvad religiøs trøst og rådgivning angår er fængslerne bedre stillet: i modsætning til de sociale institutioner er der her både præster og imamer). I det hele taget er de unges retssikkerhed så truet, at ikke kun Engbo og strafferetseksperter som Jørgen Jepsen og den nyudnævnte professor Jørn Vestergaard, men også andre menneskerettighedsforkæmpere, er begyndt at se kritisk på de sikrede institutioner.

Egentlig var det meningen, på baggrund af politiske forestillinger om forebyggelse og alternative "projekter", at også de sikrede afdelinger skulle forsvinde sammen med deres moderinstitutioner/ungdomshjemmene. Efter at antallet af pladser rent faktisk har været meget langt nede, er det modsatte imidlertid sket, således at velfærdsminister Karen Jespersen idag står med et stort system af uhyre sikrede, men behandlingsmæssigt set diffuse og ineffektive institutioner (pladsantallet er sidst blevet udvidet fra 94 i 2004 til 121). På den anden side står ministeren med et underskud af åbne institutioner/opholdssteder, som kan magte at arbejde behandlingsmæssigt med de kriminelle unge (f.ex. når disse skal i åbent regi efter en vis periode med indespærring).

Evalueringer af de sikrede institutioner

og af den særlige ungdomssanktion vender alle tommelfingeren nedad, så det politikerne får for deres mange penge er først og fremmest en usædvanlig omkostningskrævende socialt fraseret indespærring af unge kriminelle. Ved det sidste satspuljeforlig blev der afsat 63 mio kroner ekstra alene til at lappe på den efter tre års indkøringsperiode stadigvæk ikke fungerende ungdomssanktion. Sammenligner man disse lappe-millioner beregnet for en minoritet af unge med forebyggelse, står forebyggelsen endnu engang i skyggen, selvom alle politikere er enige om, at det er det, der tæller. 60 mio blev der således afsat til social forebyggelse på landsplan, hvor målgruppen er *alle* børn og unge.

Den del af det socialpolitiske område som udgøres af de sikrede institutioner har glemt tidligere tiders etiske principper til fordel for en ureflekteret bekendelse til vækst for fødderne af Dansk Folkepartis og Regeringens ønske om en skarp kriminalpolitik overfor børn og unge. Det kan derfor ikke overraske, at justitsminister Lene Espersen, i forbindelse med den kommission vedrørende ungdomskriminalitet hun har nedsat, udtaler, at nu skal der ansættes fængselsbetjente i stedet for pædagoger på de sikrede sociale institutioner. På en måde et logisk skridt at tage, hvis ikke lige det var fordi, at institutionerne hører under den sociale lovgivning.

En klassisk modsætning mellem straf og behandling i form af en modsætning mellem justitsministeren og socialministeren nåede lige at stikke hovedet frem, inden der blev udskrevet valg. Karen Jespersen ser således ud til at være den minister, den moderne børnesag må støtte sig til, idet hun meget klart har afvist Lene Espersens forslag om en yderligere fængselsgørelse af de sociale institutioner. Jespersen vil ikke ansætte fængselsbetjente, men have det socialpædagogiske niveau forbedret. Og ikke mindst have sikkerhed for, at de unge får undervisning under deres anbringelse, hvilket ikke hidtil har været den selvfølge, det burde være (udtalelser i fagbladet Socialpædagogen 21.10.07). Om velfærdsministeren vil pille ved det fængselsagtige i øvrigt, melder historien indtil videre ikke noget om.